

ΑΡΧΑΙΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΛΑΜΠΡΟΥ Κ. ΣΚΟΝΤΖΟΥ Θεολόγου - Καθηγητού

Τα τελευταία χρόνια, με έκπληξη και πολλά ερωτηματικά, διαπιστώνουμε μια αφύσικη στροφή πολλών συνανθρώπων μας προς την αναβίωση των αρχαίων ξεχασμένων παγανιστικών θρησκευμάτων. Βεβαίως στα πλαίσια της ανεξιθρησκίας, η οποία χαρακτηρίζει τον σύγχρονο πολιτισμό μας, κανένας δε θα είχε αντίρρηση, όποιοι το επιθυμούν, να ακολουθούν τα αρχαία παγανιστικά θρησκευματα. Όμως τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά. Ο νεοπαγανισμός, όπως χαρακτηρίζεται το σύγχρονο παγανιστικό ρεύμα, είσβαλε στις κοινωνίες με δυναμική ακραίου φονταμενταλισμού, με εκδηλωμένες μορφές αντιπαλότητας και μίσους κατά του Χριστιανισμού, που σπάνια γνώρισε η ανθρωπότητα ως τώρα. Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά των αρχαιοθρήσκων σε όλο τον κόσμο είναι να ακολουθούν τακτική πλήρους διαστρέβλωσης της ιστορίας, προκειμένου να εξωραίσουν τις αρχαίες παγανιστικές θρησκείες, αλλά και να κατασκευοφαντήσουν τον Χριστιανισμό. Η όλη προσπάθειά τους είναι ενταγμένη στο γενικότερο σχέδιο για την αποχριστιανοποίηση του κόσμου!

Μια από τις χυδαιότερες κακοποιήσεις της ιστορικής πραγματικότητας είναι η προσπάθεια να παρουσιαστεί στη χώρα μας η αρχαιοελληνική θρησκεία ως η βάση της επιστήμης και η γενέτειρα του ορθού λόγου, τη στιγμή που είναι απόλυτα αποδεδειγμένο ότι υπήρξε εχθρός της επιστήμης και της προόδου, διότι δίδασκε ακριβώς τα αντίθετα απ' ό,τι πρέσβευε και αποδείκνυε η επιστήμη. Και το χειρότερο, δεν έμενε στη θεωρητική αντιπαράθεση, αλλά έπαιρνε ενεργή εχθρική στάση απέναντι στις επιστημονικές γνώσεις, στην επιστημονική έρευνα και στους ίδιους

τους επιστήμονες, με συγκεκριμένες πρακτικές και διώξεις.

Η αρχαία θρησκεία, όπως είναι γνωστό, είχε απόλυτο πανθειστικό χαρακτήρα. Ο υλικός κόσμος θεωρούνταν έμψυχος και ένθεος. Οι παιδαριώδεις μύθοι, οι οποίοι μας διασκεδάζουν με την αφέλειά τους, μας παραξενεύουν με τις παραδοξότητες τους και μας αηδιάζουν με τις ανηθικότητές τους ήταν για την αρχαία θρησκεία δόγματα πίστης, η «θεολογία» της! Δίδασκε ότι ο ήλιος, η σελήνη και τα αστέρια ήταν «θεοί»! Ο ηλιακός δίσκος λατρευόταν ως πραγματικός «θεός» (Υπερίων, Φοίβος, Απόλλων), το ίδιο και η σελήνη (Εκάτη, Άρτεμις) καθώς και οι άλλοι πλανήτες λατρεύονταν ως «θεοί» (Δίας, Αφροδίτη, Άρης κλπ)! Στα βυζαντινά χρόνια ο Ιουλιανός (361-363) κάθε πρωί προσευχόταν και θυσίαζε στον ήλιο. Έγραψε μάλιστα και έργο με τίτλο: «Εις Βασιλέα Ήλιον», παρ' όλο ότι η επιστήμη της εποχής του είχε αποφανθεί σαφέστατα ότι ο ήλιος είναι άψυχη ύλη! Τα μετεωρολογικά και τα άλλα φυσικά φαινόμενα πιστευόταν ως θεϊκές ενέργειες. Οι άνεμοι πιστευόταν ότι προερχόταν από το ασκί του Αιόλου. Τα ηφαίστεια προκαλούσαν οι θαμμένοι Τιτάνες και τα υπόγεια εργαστήρια του Ηφαίστου, τα κύματα της θάλασσας και τους σεισμούς προκαλούσε η τρίαινα του Ποσειδώνα (Ομ.Ιλιάς,Υ'57), τους κεραυνούς τους εκτόξευε ο Δίας, κλπ. Τα μετεωρολογικά φαινόμενα ονόμαζαν «διοσημίες», δηλαδή σημάδια του Δία. Είναι γνωστές οι απίστευτες δεισιδαίμονες φοβίες των αρχαίων μπροστά στα φυσικά φαινόμενα, καθ' ότι σε αυτά «έβλεπαν» τη μήνη των «θεών»! Η αρχαιοελληνική γραμματεία μας διέσωσε πληθώρα μαρτυριών του ανείπωτου φόβου που ένοιωθαν οι λάτρεις των αρχαίων «θεών» και τις απίστευτες μαγικού χαρακτήρα τελετουργίες για τον υποτιθέμενο εξευμενισμό τους, με αποκορύφωμα τις αμέτρητες και φρικτές ανθρωποθυσίες από τη μυθική περίοδο (η οποία για τους «αρχαιολάτρες» είναι ιστορία) μέχρι και το τέλος των ιστορικών χρόνων της αρχαιότητας (ως και τον 4^ο μ. Χ. αιώνα)! Αρχαίοι συγγραφείς, οι οποίοι έζησαν μετά Χριστόν, όπως ο περιηγητής Πausανίας, ο φιλόσοφος Πλούταρχος, ο γεωγράφος Στράβων, ο νεοπλατωνικός Πορφύριος, ο ρητοροδιδάσκαλος Λιβάνιος κ.α. αναφέρουν λεπτομέρειες ανθρωποθυσιών της εποχής τους! Αναφέρουμε επίσης ένα ακόμη παράδειγμα θρησκευτικής δεισιδαιμονίας, πρωτογονισμού και παραλογισμού της αρχαίας θρησκείας: Οι ποταμοί της Ελλάδος θεωρούνταν «θεοί» και λατρεύονταν από τις παρακείμενες πόλεις. Για να τύχουν της ευμένειάς τους προέβαιναν σε εκατόμβες θυσιών! Έσχατη κατάντια, θυσίαζαν στα άψυχα ποτάμια! Ας διαβάσει επίσης κάποιος το «Περί Δεισιδαιμονίας» σύγγραμμα του πλατωνικού φιλοσόφου Θεόφραστου (4^{ος} π. Χ. αιών) ή το «Περί Δεισιδαιμονίας» κεφάλαιο στα «Ηθικά» του Πλουτάρχου (2^{ος} μ. Χ. αιών) και θα βεβαιωθεί αβίαστα για τον αφάνταστο σκοταδισμό της αρχαίας θρησκείας! Θα διαπιστώσει σαφέστατα την αγεφύρωτη διάσταση μεταξύ της αρχαίας θρησκείας και της επιστήμης! Θα δικαιολογήσει την εμμονή μας να την χαρακτηρίζουμε ως ένα από τα πιο πρωτόγονα και σκοταδιστικά θρησκευόμενα της ιστορίας!

Η ελληνική ψυχοσύνθεση όμως, παρ' όλο ότι συνθλίβονταν για

αιώνες από τις φοβερές συμπληγάδες της θρησκείας, δεν έπαψε ποτέ να είναι αναζητητής της αλήθειας. Πλάι στα σκοταδιστικά «ιερά», τα μαντεία, τα θυσιαστήρια ζώων και ανθρώπων, δίπλα στους μαύρους σκοταδιστές ιερείς, τους μάντεις, τους μάγους, τους οιωνοσκόπους, τους ορφεοτελεστές, τους μητραγύρτες, τους θεραπευτές, τους πυθαϊστές κλπ, συντελούνταν η επιστημονική κοσμογονία, ξέχωρα από την πρωτόγονη θρησκεία και τα σκοτεινά επιτελεία της. Αντίθετα, δεν υπάρχει μαρτυρία στη μακραίωνη αρχαιοελληνική ιστορία να είναι κάποιος ιερέας της αρχαίας θρησκείας και ταυτόχρονα επιστήμων και σοφός, εκτός του Σοφοκλή και του Πλουτάρχου, οι οποίοι διαφοροποιήθηκαν πλήρως από τα θρησκευτικά δόγματα και δρώμενα όταν ανακάλυψαν την επιστήμη! Το αποτέλεσμα ήταν η ανάπτυξη του πνεύματος και της θετικής και επιστημονικής σκέψης να κλονίζει σταδιακά και να περιορίζει την επιρροή της σκοταδιστικής θρησκείας, με τα αντιεπιστημονικά και παράλογα δόγματά της και τις άκρως δεισιδαίμονες τελετουργίες της. Μια μερίδα σοφών ανθρώπων με οδηγό τον ορθό λόγο και την παρατήρηση, διαπίστωσαν πως στη φύση κυριαρχεί ο νόμος του αιτιατού. Τα πάντα μέσα σε αυτή λειτουργούν βάσει αιώνιων φυσικών νόμων και ό, τι αντιλαμβανόμαστε με τις αισθήσεις μας είναι αποτελέσματα φυσικών αιτιών. Η μεταφυσική ερμηνεία της φύσεως, που έκανε η αρχαία θρησκεία, καταδείχτηκε αναμφίβολα παράλογη και το πνευματικό και ηθικό ξεγύμνωμα των σκοτεινών παραγόντων της υπήρξε σημαντικός σταθμός για την ανάπτυξη της επιστήμης και την επικράτηση του ορθού λόγου.

Η πνευματική επανάσταση άρχισε στην Ιωνία, εξαιτίας του ευνοϊκού πολιτικού και κοινωνικού κλίματος που επικρατούσε εκεί τον 6^ο π.Χ. αιώνα και εντεύθεν. Μακριά από τα θρησκευτικά σκοταδιστικά κέντρα της μητροπολιτικής Ελλάδος και τον φανατισμό των όχλων, μπόρεσαν οι Ίωνες σοφοί να απαγκιστρωθούν από τους ασφυκτικούς βρόγχους του θρησκευτικού κατεστημένου και να σκεφτούν ελεύθερα, με οδηγό τον ορθό λόγο και την έρευνα. Οι μεγάλοι εκείνοι άνδρες, σύμφωνα με το Σουηδό καθηγητή M. Nilsson, «έχτιζαν σε έδαφος λιγότερο παιδιάστικο από εκείνο που μπορούσε να προσφέρει η ανθρωπομορφική θεωρία του Ομήρου. Είχαν υψωθεί πάνω από την λαϊκή δεισιδαιμονία και είχαν δώσει βάρος στον τρόπο που εξελισσόταν ο κόσμος και στη διάφορη μοίρα των ανθρώπων» (M.Nilsson, Ιστορία της αρχαίας ελληνικής θρησκείας, σελ.238).

Αυτή η λαμπρή ανατολή της επιστήμης δεν έγινε χωρίς την σφοδρή αντίδραση της θρησκείας. Όταν οι επιστήμονες αποφάνθηκαν ότι τα ουράνια σώματα είναι υλικές μάζες και τα μετεωρολογικά φαινόμενα φυσικές διεργασίες, οι φανατικοί λάτρεις της θρησκείας αντέδρασαν δυναμικά και τους κατήγγειλαν ως ασεβείς και άθεους! Οι μεγάλοι Ίωνες φιλόσοφοι δεινοπάθησαν από το ιερατείο και τον δεισιδαίμονα ειδωλολατρικό όχλο, όταν προσπάθησαν να απομυθοποιήσουν την φύση και να εξηγήσουν ότι ο υλικός κόσμος διέπεται από φυσικούς νόμους. Έτσι δεν ήταν μόνο σκοταδιστική και αντιεπιστημονική η αρχαιοελληνική θρησκεία, αλλά και απόλυτα αντιδραστική! Ο καθηγητής M.Nilsson

επισημαίνει πως «οι εξηγήσεις των φυσικών φιλοσόφων παρουσιάσθηκαν σαν αντίπαλες των θρησκευτικών ιδεών και η διαμάχη έγινε πραγματική» (M.Nilsson, μνημ. έργο, σελ.279). Δεν υπάρχει κανένας σοβαρός μελετητής της αρχαιότητας, έλληνας ή ξένος, που να μην αναφέρεται σε αυτή την φοβερή σύγκρουση. Μόνο οι ανιστόρητοι και εμπαιθείς αρχαιοπληκτοι «βλέπουν» την αρχαία θρησκεία ως «μήτρα» της επιστήμης, μόνο αυτοί τα «βλέπουν» όλα όμορφα και αγγελικά πλασμένα στην αρχαία Ελλάδα!

Οι πολιτικές, πολιτιστικές και οικονομικές συνθήκες, που ακολούθησαν, μετέφεραν το μεγάλο πνευματικό κίνημα των Ιώνων φιλοσόφων στην Αθήνα του 5^{ου} αιώνα. Οι σωκρατικοί και οι σοφιστές θα συνεχίσουν τη μεγάλη παράδοση του ιωνικού διαφωτισμού. Θα αμφισβητήσουν σοβαρά την αυθεντία της σκοταδιστικής θρησκείας και η σύγκρουση θα γίνει αναπόφευκτη. Τα μεγάλα δημιουργικά πνεύματα της εποχής απελευθερωμένα από τον σκοταδισμό, την δεισιδαιμονία και την στατική και άκριτη πίστη της θρησκείας των μαζών, άνοιξαν το δρόμο της προόδου και της ορθής σκέψης. Αυτό όμως δεν έγινε χωρίς αντίδραση. Το ιερατείο, οι μάντεις, οι μάγοι και οι άλλοι παράγοντες της θρησκείας, η οποία έπαιζε σπουδαίο ρόλο στη ζωή των πόλεων, έγειραν πραγματικό διωγμό εναντίον όσων δεν έσκυβαν το κεφάλι δουλικά στις παράλογες και σκοταδιστικές τους πίστεις και δεισιδαίμονες πράξεις τους.

Θεωρούμε απαραίτητο να κάνουμε μια σοβαρή επισήμανση. Οι διάφοροι αρχαιοπληκτοι «ειδικοί ιστορικοί» επιχειρούν να μας πείσουν ότι τις διώξεις περί αθείας στην αρχαία Αθήνα τις έκανε η Πολιτεία και ότι η θρησκεία ήταν αμέτοχη! Τίποτε δεν είναι πιο ψευδές από αυτό! Φρικτή διαστρέβλωση της ιστορικής πραγματικότητας! Βεβαίως τις διώξεις τις πραγματοποίησε η Πολιτεία, αλλά κατ' απαίτηση της θρησκείας. Το παντοδύναμο ιερατείο είχε τρομερή και απόλυτη επιρροή στις δεισιδαίμονες μάζες και κατά συνέπεια μπορούσε όχι απλά να επηρεάζει πολιτικές επιλογές, αλλά και να τις επιβάλλει. Για το λόγο αυτό οι φαύλοι πολιτικοί ήταν οι μόνιμοι εντολοδόχοι του. Τρανταχτή απόδειξη αυτών είναι το γεγονός ότι οι διώξεις γινόταν σχεδόν πάντα κατ' απαίτηση του διαβόητου αθηναίου ιερέα και μάντη Διοπέιθη. Αυτός παρακολουθούσε με το πολυπληθές αργόσχολο «ιερό» συνεργείο του τα λόγια, τα γραπτά και τις πράξεις των επιστημόνων και των φιλοσόφων και όπου έκρινε ότι θίγεται η θρησκεία, τους κατάγγειλε στις αρχές και δρομολογούνταν η απηνή δίωξή τους!

Το αποτέλεσμα της σφοδρότατης σύγκρουσης μεταξύ της αρχαιοελληνικής θρησκείας και της επιστήμης υπήρξε τραγικό. Περισσότεροι από πεντακόσιοι (γνωστοί) σοφοί και επιστήμονες, μόνο στην Αθήνα, θα διωχθούν, θα εξορισθούν, θα καούν τα συγγράμματά τους και θα βρουν φρικτό θάνατο. Ενδεικτικά αναφέρουμε, το Σωκράτη, τον Αναξαγόρα, τον Αλκιβιάδη, τον Περικλή και την Ασπασία, το Φειδία, τον Αισχύλο, τον Ευριπίδη, το Θεόφραστο, τον Αριστοτέλη, τον Αρίστιππο, τον Αντισθένη, τον Κριτία, τον Θεόδωρο το μαθηματικό, τον Διαγόρα το Μήλιο, τον Στείλπωνα το Μεγαρέα, τον Πρωταγόρα και εκατοντάδες άλλους. Ο θρησκευτικός διωγμός ήταν γενικευμένος και σε άλλες πόλεις,

μόνο που δεν έχουν καταγραφεί τα περιστατικά των διωγμών αυτών.

Δεν έχουμε καμία πρόθεση να μειώσουμε τους αρχαίους προγόνους μας για τις όποιες επιλογές τους. Όμως η ιστορική αλήθεια μας υποχρεώνει να είμαστε ακριβείς και να μην παραποιούμε τα γεγονότα. Οφείλουμε να διδασκόμαστε από τα σφάλματα του παρελθόντος και να φροντίζουμε να μην επαναλαμβάνονται στο μέλλον. Αυτή είναι και η πρακτική χρησιμότητα της ιστορίας. Εν προκειμένω, επιχειρώντας να εξωραίσουμε την αρχαιοελληνική θρησκευτική κατάσταση, όχι μόνο δεν κατορθώνουμε να εξυψώσουμε την αρχαία Ελλάδα, αλλά την εκθέτουμε ανεπανόρθωτα, διότι την αρχαία θρησκεία απέρριψαν οι ίδιοι οι αρχαίοι πρόγονοί μας και ασπάστηκαν ελεύθερα, αυτό που εναγωνίως επιζητούσαν, την πνευματική και λογική λατρεία του μόνου αληθινού Θεού, ο Οποίος αποκαλύφτηκε στο Θείο Πρόσωπο του Σαρκωμένου Λόγου Του, του Λυτρωτή μας Χριστού. Η προσπάθεια κάποιων να νεκραναστήσουν την αρχαιοελληνική θρησκεία αποτελεί, πέρα από απέλπιδα επιχείρηση, φρικτή ύβρη κατά των αρχαίων σοφών προγόνων μας, οι οποίοι δεινοπάθησαν από αυτή και την έθεσαν οριστικά στο περιθώριο εδώ και δυόμισι χιλιάδες χρόνια!

Ως κατακλείδα θα θέλαμε να επισημάνουμε το γεγονός πως μέσα στη σύγχρονη πρωτοφανή πνευματική σύγχυση, τέτοιου είδους ιστορικές παραποιήσεις, προξενούν μεγάλη ζημιά στους πολίτες και ιδιαίτερα στους νέους. Φουντώνουν πάθη και παράλογους φανατισμούς. Γεννούν επικίνδυνες εθνικιστικές εξάρσεις, οι οποίες όχι μόνο δεν εξυψώνουν την Πατρίδα μας στους ξένους (εχθρούς και φίλους), αλλά την καταρρακώνουν στα μάτια τους, διότι ο εθνικισμός αποτελεί θλιβερό κατάλοιπο παρωχημένων εποχών. Είναι άλλωστε αποδεδειγμένο πως ο εθνικισμός με τα παρεπόμενά του είναι ο πραγματικός νεκροθάφτης των εθνών! Ο πολιτισμός δε χρειάζεται «κράχτες» για να γίνει γνωστός, αλλά από μόνος του φανερώνει το μεγαλείο του παρελθόντος. Οι αρχαίοι σοφοί πρόγονοί μας δε χρειάζονται συνηγόρους ούτε διαφημιστές και μάλιστα από εκείνους που ακολουθούν τη θρησκευτική παράδοση των αρχαίων δημίων τους! Εγείρουν οι παραχαράκτες της εθνικής μας ιστορίας εσωτερικές έριδες και αντιπαλότητες επικίνδυνες, σε μια εποχή που πρέπει να έχουμε ομόνοια, αλληλοκατανόηση και ανοχή, ώστε να αντιμετωπίζουμε από κοινού τα οξυμένα κοινωνικά, οικονομικά και εθνικά μας προβλήματα. Όποιοι ακολουθούν αυτή την άκρως λαθεμένη τακτική προσφέρουν κακές και ολέθριες υπηρεσίες στην πατρίδα μας. Η ιστορική παραποίηση είναι τροφή - σκύβαλο προς τον αποπροσανατολισμένο νεοέλληνα πολίτη, η οποία του ικανοποιεί πρόσκαιρα το αίσθημα ενός ανόητου «εθνικού μεγαλείου», μακροπρόθεσμα όμως του συσσωρεύει ανεπανόρθωτες παρενέργειες, τόσο σε προσωπικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Το καταγέλαστο σύνδρομο της σκοπιανής ιστορικής παραχάραξης και τα φαιδρά (και επικίνδυνα) αποτελέσματά του, είναι ίσως το πιο τρανταχτό παράδειγμα των παρενεργειών που φέρνει αναπόφευκτα η κακοποίηση της ιστορίας!